

עה

מוטב שיהיו שוגגים ולא יהיו מזידין

בחינוך התלמידים

שאלה:

ישנו כלל הלכתי "מוטב שיהיו שוגגין ולא יהיו מזידין". לפי הכלל הזה, לכאורה יש להגביל את נושאי הלמוד בדינים, כלומר, אם ישנם דברים שילדים רגילים להכשל בהם אולי עדיף לא לומר להם שזה אסור, כי "מוטב שיהיו שוגגין". האם גם על מחנכים חל כלל זה או שמחנכים חייבים ללמד הכל, כדי שידעו. ואולי גם כאן יש להבחין בגיל הילדים.

תשובה:

נושא הלכתי זה גדול ונכבד הוא וגובל במצות התוכחה, "הוכח תוכיח את עמיתך". מה גבול חיוב התוכחה, מתי יש להוכיח ומתי להמנע משום "מוטב שיהיו שוגגים ולא יהיו מזידין", או "כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע". תמציתה וסיכומה של ההלכה הוא שאם רואה אדם שעוברים בפרהסיא על איסורי תורה, ויודע בבירור שלא ישמעו לו אם יוכיחם, יסתפק בתוכחה חד-פעמית, אולי בכל זאת ישמעו לו, או כדי שלא יהיה להם פתחון פה. ומכאן ואילך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע. אבל ביחיד יוכיחנו עד שינזוף בו החוטא ודי בכך. אך יצוין שכל זה מדין תוכחה לאפרושי מאיסורא, אבל לחנך וללמד דיני התורה ומצוותיה ואפילו חומרות וסייגים לא פגע ולא נגע בכל הנ"ל.

ואסתפק בציון מה שכתב מרן החיד"א (בשם הגדולים ח"ב אות אל"ף סי' י"ט, הוב"ד בשד"ח ח"ד) "שבזמן הזה דורשים ברבים

כל החומרות ודקדוקי מצוות ועונשם של קלות וחמורות בפרטות
ואין אומרים מוטב שיהיו שוגגים ולא יהיה מזידין, והשומע ישמע
והחדל יחדל". וא"כ כל-שכן הוא לגבי חינוך ילדים בבתי-הספר
שחובה ללמדם כל פרט מפרטי ההלכות, לחנכם במצוות ובדרך
ה', בתקוה ואמונה שילכו בה לכשיגדלו.